

Motion till riksdagen 2005/06:L241

av Tasso Stafilidis m.fl. (v)

Överfallsskyddet i hemförsäkringen

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till lagstiftning om att överfallsskyddet i hemförsäkringen även skall gälla för en skadelidande som utsatts för våld av en medförsäkrad familjemedlem.

Mäns våld mot kvinnor

Regeringen uttrycker i flera dokument att mäns våld mot kvinnor är ett allvarligt samhällsproblem. Trots det har frågan fortfarande låg prioritet i det svenska politiska systemet (se Slag i luften. En utredning om myndigheter, mansvåld och makt. SOU 2004:121). Mäns våld mot kvinnor har ökat under 1990-talet (Rapport från Brottsförebyggande rådet, BRÅ, 2002:14). Nästan varannan kvinna i Sverige mellan 18 och 64 år har utsatts för våld av någon man (se Slagen dam. Mäns våld mot kvinnor i jämställda Sverige, Brottsförmyndigheten). År 2004 anmäldes totalt 22 753 misshandelsbrott mot kvinnor. Av dessa begicks 16 975 misshandelsbrott av en för kvinnan bekant gärningsman. 13 477 av dessa misshandelsbrott utövades inomhus (statistik från BRÅ).

En kartläggning av misshandeln mot kvinnor under 1990-talet (BRÅ-rapport 2002:14) visar att cirka två tredjedelar av misshandeln som utfördes av en för kvinnan bekant gärningsman handlade om våld inom en nära relation. I samma kartläggning uppskattades att endast mellan en fjärdedel och en femtedel av misshandeln mot kvinnor inom nära relationer polisanmäls. Mörkertalet är således mycket stort beträffande mäns våld mot kvinnor. Mäns våld mot närstående kvinnor drabbar även barnen som i många fall tvingas bevittna misshandeln. Det finns således all anledning att se över vilka ersättningsystem som står till buds för en kvinna som blivit misshandlad av en närstående man och om det finns brister i möjligheterna att få ersättning.

Fel! Okänt namn på

Överfallsskyddet i hemförsäkringen

Vår vanligaste försäkring är hemförsäkringen. En hemförsäkring består normalt av flera olika delar och kan ersätta dels skador på privat egendom, dels ge ersättning om försäkringstagaren själv skadas eller blir skadeståndsskyldig. Tvärtemot vad många tror utgår ersättning från hemförsäkringarnas överfallsskydd oftare till följd av brott begångna utanför hemmet än innanför hemmets väggar.

Försäkringsvillkoren utesluter nämligen sedan gammalt rätt till ersättning vid brott begånget av en medförsäkrad familjemedlem, även om en fällande dom finns. Vänsterpartiet anser att villkoren för hemförsäkringarnas överfallsskydd är könsdiskriminerande. Statistiskt sett är hemmet den farligaste platsen för kvinnor att vistas på medan män oftast utsätts för våld i offentliga miljöer.

Skadeståndsansvaret

Det är i första hand gärningsmannens ansvar att betala skadestånd, ett annat alternativ är att brottsoffret har en försäkring som kan täcka skadorna, ett tredje alternativ är statlig brottsskadeersättning. En förutsättning för brottsskadeersättning är att brottet är polisanmält. Däremot kräver inte lagen att det finns en fällande dom. Det kan vara möjligt för brottsoffret att erhålla ersättning även om gärningsmannen förblir okänd, t.ex. då spaningsresultat saknas eller då någon gärningsman inte kan bindas vid brottet.

Vid våld och övergrepp i nära relationer är den misstänkte aldrig okänd. Då är det tvärtom så att kvinnan eller barnet pekar ut en välbekant person, ofta mannen i familjen, som den skyldige. Brottsoffermyndigheten får i ett fall med en känd misstänkt inte ta över domstolens roll och peka ut en skyldig genom att besluta om brottsskadeersättning. Det måste finnas en fällande dom för att brottsskadeersättning ska kunna komma i fråga. Detta innebär att kvinnor och barn som utsätts för våld i hemmet av företrädesvis manliga förövare ofta blir utan ersättning. En man som misshandlas i en krogkö kan däremot räkna med att bli kompenserad via överfallsskyddet i sin hemförsäkring även om gärningsmannen inte fälls för brottet.

Vänsterpartiet anser att konsekvenserna av hemförsäkringens villkor vid våld i nära relationer är synnerligen orättvisa. Vidare vill vi poängtera att det är viktigt att en eventuell lagstiftning om villkoren i hemförsäkringen görs könsneutral eftersom det även förekommer våld i nära relationer som inte är tvåkönade.

Avtalsfriheten

Företrädare för försäkringsbranschen hävdar att en lagstiftning om försäkringsvillkorens innehåll skulle få en negativ inverkan på produktutvecklingen samt leda till höjda premier. Försäkringsbolagen är enligt gällande lagstiftning fria att utforma villkoren i enlighet med civilrättsliga principer. Den nya försäkringsavtalslagen som träder i kraft den 1 januari 2006 innebär ingen förändring i detta avseende (prop. 2003/04:150).

Vänsterpartiet anser i likhet med lagutskottet att det är beklagligt att frågan inte berörts i lagstiftningsärendet (bet. 2004/05:LU17 s. 18). Vi menar att det är tydligt att den skenbart könsneutrala avtalsfriheten i detta fall vilar på en manlig norm, vilket leder till oacceptabla konsekvenser för kvinnor och barn som blivit misshandlade av sina familjemedlemmar. Vi anser att det är orimligt att avtalsfriheten ges företräde framför kvinnors och barns ekonomiska trygghet.

Regeringen bör därför återkomma med förslag till lagstiftning som innebär att överfallsskyddet i hemförsäkringen även ska gälla för en skadelidande som utsatts för våld av en medförsäkrad familjemedlem.

Stockholm den 23 september 2005

Tasso Stafilidis (v)

Rossana Dinamarca (v)

Siv Holma (v)

Alice Åström (v)

Mats Einarsson (v)

Rolf Olsson (v)